

ÇAĞDAŞ

EĞİTİM

A Y L I K E Ğ İ T İ M - Ö Ğ R E T İ M D E R Ğ İ S İ

YIL : 19

SAYI: 199

Mayıs: 1994

BU SAYININ KONULARI:

- Sınıflarda Tek Ders Kitabı Yerine Çok Kitap Okutulması (**Hüseyin Hüsnü TEKİŞİK**)
- Okur-Yazarlık Düzeyleri (**Doç.Dr. Firdevs GÜNEŞ**)
- "19 Mayıs Atatürk'ün Anma, Gençlik ve Spor Bayramı" Nasıl Kutlanmaya Başlanmıştır. (**Yrd.Doç.Dr. Nâlan ARAS**)
- "Eğitim Harcamalarının Kamu Harcamaları İçinde Yeri" (**Yrd. Doç.Dr. Emine ORHANER**)
- Günümüzde Gençlik Sorunları ve Bazı Önlemler (**Dr. Aydoğan ATAÜNAL**)
- Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri ve İhtiyaçlarının Karşılama Derecesi İle Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri Arasındaki İlişki (**Dr. Sabri ÇELİK**)
- Bir Eğitim Kurumu Olarak Aile (**Emin SAĞLAMER**)
- Uluslararası Anadili Eğitim Örgütü (**Betül TEKİŞİK TURAN**)
- İlkokullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri (**Filiz BELER**)
- Orta Dereceli Okullarda Yabancı Dil Öğretimi Sorunları Araştırması (**Mehmet Ferit ÖZBEK**)
- Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeni ve Spor Adamı Yetiştirme Politikası (**Hakan SUNAY- Nevin GÜNDÜZ**)
- "Açık Yükseköğretim Paneli" Ankara'da Yapıldı. Eğitimcilerden Açık Yükseköğretime Destek (**Hasan Hüseyin AKGÜN**)
- Öğretmen (**Selahattin YAZAR**)

İlkokullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Filiz BELER (*)

Ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri daha çok son on yılda yaygınlaşmıştır. Aslında bu alandaki çalışmalar 1950'lere kadar uzanmasına rağmen yaygın olarak uygulanması yenidir. Bu hizmetler halen üniversite veya yüksek-okullarda sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar tarafından, orta dereceli okullarda rehber öğretmenler tarafından yürütülmektedir. İlkokullarda ise bugüne kadar, profesyonel olarak bu hizmetleri yürütecek bir danışman ya da rehber öğretmen istihdam etmek yerine bu görev sınıf öğretmenlerine ve müdüre bırakılmıştır. Ayrıca Rehberlik ve Araştırma Merkezleri de öncelikle özel eğitime muhtaç çocukların tespiti ve eğitimi olmak üzere ilkökul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde öğretmenlere ve müdüre yardımcı olmaktadır.

Ülkemizdeki bu gelişmeler, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin başladığı ve halen en yaygın kullanıldığı ülke olan ABD ile kıyaslandığında gecikmelide olsa benzerlik gösterir. Bu ülkede orta ve yüksek okullarda danışmanlık hizmetleriyle ilgili çalışmalar ve uygulamalar bu yüzyılın ilk çeyreğine kadar uzanmaktadır. Ancak ilkokullarda uygulanması tartışmaları ancak 1960'lardan sonra başlamıştır. 1960'larda başlayan ve "Danışmanlar ilkokullarda çalışmalı mıdır?" sorusu üzerinde yoğunlaşan tartışmalar yön değiştirmiştir. 1970'lerin hemen başında "Danışmanlar ilkokullarda çocuklarla en etkili nasıl çalışır?" sorusu üzerinde odaklanmıştır. ABD'de ilkökul

seviyesinde danışmanlara ihtiyaç olduğunun ortaya çıkarılmasında iki ayrı araştırmadan bahsedilmektedir (Akt. Hoose, Pietrofesa ve Carlson, 1973). Bunlardan ilki, Torrance tarafından yapılan; yaratıcı niteliklerin ilkokullarda verilen eğitimin ileri aşamalarında gelişmesinin durdurulduğu ve çocukların büyük çoğunluğunun, bu yeteneklerini bir daha tekrar kazanamadığını ortaya koyan çalışmadır. İkincisi ise Shaw'ın sonuçlandırdığı ve yüksek-okullardaki kötü alışkanlıklara ve yetersiz çalışma özelliklerine sahip öğrencilerin bu davranışlarının temelinde ilkokullardaki yaşantılarının yattığını gözler önüne seren araştırmadır.

Bu iki araştırma ve daha sonra yapılan diğer araştırmalarla, öğrencilerin tutum ve davranışlarıyla, kişilik gelişimleri üzerinde durulmuştur. Bunun sonucunda öğretmenlere bu değişimleri ve değişimlerin önemini anlatacak kişilere olan ihtiyaç artmıştır. Yine araştırma sonuçları, pek çok ilkökul öğretmeninin bu etkenlerin farkında olmasına rağmen çok azının aktif olarak ilgilendiğini ortaya çıkarmıştır. Geriye kalan büyük çoğunluk ise, öğrenciler ve dolaylı olarak da kendileri için bu kişilerin rehberliğine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir.

İlkokullarda psikolojik danışma ve rehberliğe olan ihtiyaç:

Günümüzde pek çok psikolojik rahatsızlığın, kötü alışkanlıkların temelinde çocukluk döneminde atıldığı uzmanlar tarafından dile getirilmektedir. Erken dönemlerde yardıma ihtiyaç duyan bu insanlar, eğer yardım alabil-

(*) İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Araştırma Görevlisi
MALATYA

miş olsalardı belki de bugünkü mutsuz ve verimsiz yaşamları daha farklı olacaktı.

Aydın (1990), çocuğun ruh ve beden sağlığının birbirleriyle çok yakından ilişkili olduğunu ve çocuğun sağlığının bir bütün olarak düşünülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1977 yılında yayınladığı "Çocuğun Ruh Sağlığı ve Psikolojik Gelişimi" adlı raporunda; erken çocukluk döneminde oluşan ve önemsiz, gibi görünen ruh sağlığı sorunlarının, önem alınmadığı takdirde ileride çeşitli uyum güçlüklerine, kronik okul başarısızlığına hatta yetişkinlikte de devam eden duygusal bozukluklara dönüşebileceğini, bunun bedensel sorunların yanında işgücü, emek ve bazen de maddi kayıplara yol açtığı belirtilmektedir.

Çağdaş psikolojik danışmanın temel ilkelerinden biride çocuğun bedensel, zihinsel, toplumsal ve duygusal olan bütün gizli güçlerini kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun bir düzeyde geliştirilmesi için öğrencilere yardım edilmesi ve öğrencilerin bütün yönleriyle gelişmesinin gözetilmesini esas almaktadır (Kepçeoğlu, 1988).

Çağdaş rehberlik anlayışı ise rehberliği yalnız bir dönem için hayat boyu yararlanılması gereken bir hizmet olarak görür. Çünkü rehberliğin işlevlerinden biri de gelişimi kolaylaştıracak koşulları sağlamaktır. Bireyin gelişimi sürekli olduğuna göre rehberlik yardımında sürekli olmalıdır (Kuzgun, 1988).

Ülkemiz bir yarıfeodal yapının kırılması, insanların kentlerde toplanması sürecini yaşarken, bir yarıya da dünyadaki hızlı bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkilerine tümüyle açıktır. Özellikle gelişmesini tamamlayamamış, demokratik geleneklerin tam oturtulmadığı bir dönemi yaşamamızın sancısı çekilmektedir. Bu nedenle ülkemiz çocukları pek çok tehlikeyle karşı karşıyadır. Sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi düşük anne

baba, aşırı kalabalık sınıflar, yozlaşan değerler çocuğu olumsuz etkileyen sorunlardan bir kaçıdır. Anne babayı eğitecek, çocuğun duygusal ve toplumsal gelişiminin sağlıklı olması için çabalayacak bir danışmanın varlığı şüphesiz çok yararlı olacaktır. Danışmanı aldığı eğitimle profesyonel olarak hizmet veren ve çocuğu, gelişme düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar içinde tanyan ve ona yardımcı olabilecek bir kişi olarak görmek gerekir.

İlkokullarda rehberlik hizmetlerinin gerekçelerinden biri de öğrenciler arasında bireysel farklılıkların çok fazla olduğu bir eğitim düzeyi olmasına rağmen düzenlenen öğretim programlarının ortalama öğrenciye seslenmesidir. Bu nedenle özel eğitime muhtaç çocukların erken teşhisi bu çocukların kendilerine uygun gelişim ortamlarının zamanında sağlanmasına olanak tanıyacaktır (Kuzgun, 1988).

İlköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Özellikleri:

İlkokul danışmanlığının amaç ve ilkeleri çağdaş danışmanlığın amaç ve ilkelerinden farklı düşünülemez. Fakat ilkokul danışmanlığı orta ve yüksek okul danışmanlığından farklıdır. Özellikle bu okullardaki öğrencilerin çok farklı gelişim evrelerinde olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle ilkokul danışmanlığının amaçları ve görevleri farklıdır (Hoose, pietrofa ve Carlson, 1973).

Bu farkları oluşturan temel nedenleri Tan (1986) üç grupta toplamıştır: 1. Öğretim sistemleri arasındaki ayrılık ve benzerlikler, 2. Öğrencilerin özellikleri 3. Okulların amaçları.

İlkokulların en büyük özelliği öğretmen-çocuk ilişkisinin çok yakın olmasıdır. Çocuk genellikle beş yıl boyunca aynı öğretmenle etkileşimde bulunmakta, bu da öğretmen-öğrenci arasında daha sıcak, daha güvenli bir ilişkinin kurulmasına yol açmaktadır. Bu etkileşimin bir diğer sonucu ilkokul öğretmenlerinin çocuğu daha iyi tanı-

masına neden olmasıdır. Bu durum öğretmen-danışman ilişkisini yoğun bir işbirliğine dayanmayı zorunlu kılar. Bu işbirliği içinde öğretmenin rolü çocuğu iyi tanıyan bir kişi olarak danışmana çocuğun gelişimi, gelişim sürecinde karşılaştığı önemli olaylar vb. alanlardaki bilgileri sağlamak gerektiğinde de kendi kişisel gözlemlerini aktarmak olmalıdır. Danışmanın rolü ise bu bilgileri çocuğu tanıma amacıyla değerlendirme, gelişimi için en uygun koşulları öğretmen ve yöneticilerle işbirliği içinde sağlama, gerektiğinde de yönetici ve öğretmenlerle müşavirlik hizmetleri verme ve psikolojik danışma hizmetlerinden tüm öğrencilerin yararlanmasının sağlayacak önlemleri alma biçiminde gerçekleşmelidir (Aydın, 1990).

İlkokul danışmanlığının ikinci temel özelliği bu yaşlardaki çocukların özellikleri ile ilgilidir. Bu yaşta çocukların en önemli özelliklerinden biri anne-babaya olan düşkünlüktür. Sonuç olarak ilkokul danışmanlarının anne-baba ile ilişkilere ağırlık vermeleri gerekir. Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin eğitimi önemlidir.

House, Pietrofesa ve Carlson (1973)'ün belirttiğine göre 1968 yılında Anderson tarafından yapılan bir araştırmada en büyük başarı anne-baba, öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin tümüne birden danışma ve müşavirlik hizmetlerinin verildiği grupta elde edilmiştir.

Bu yaşlardaki çocukların diğer bir özelliği bu çocukları kendilerini sözel olarak ifade edebilme yetilerini ortaokul ve lise çağındaki öğrencilere oranla daha az oluşudur. Bu nedenle sunulan hizmetlerin daha çok fiziksel faaliyete ve oyuna dayanması gerekir (Aydın, 1990).

Bu yaşlardaki çocukların bu farklı özellikleri temel eğitimde bu hizmetleri yürütecek kişinin temel danışman özellikleri ve danışma becerilerinin yanısıra temel eğitim düzeyindeki çocukların gelişim düzeyini iyi bilmesi ve çocukların

gelişim düzeylerine uygun özellikler geliştirmelerine yardımcı olması gerekmektedir. Danışmanın sınıf atmosferinin öğrencilerin ve öğrenme durumları üzerindeki etkisinin ve bu etkinin önemini bilmesi gerekir. Ayrıca danışmanın insan ilişkilerinde eğitilmiş olması gerekir.

İlkokullarda rehberlik hizmetlerinin verilmesinde dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da ilköğretimin ulaşmaya çalıştığı hedeflerdir. Tan (1988) bu hedefleri şöyle sıralamıştır: 1. Okuma, yazma, konuşma, hesap yapma gibi yetilerin kazandırılması. 2. Büyümekte olan çocukları gittikçe genişleyen bir çevre içinde toplumsallaştırma. 3. Çocuğun biyo-psiko-sosyal varlık olarak kendini ve aynı zamanda çevresini gerçekçi bir gözle tanıyabilmesi 4. Çocuğun biyo-psiko-sosyal gelişiminin normal bir yol izlenmesinin sağlanması.

İlköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Amaçları:

İlkokullarda psikolojik danışma ve rehberliğin amacı çağdaş psikolojik danışma ve rehberliğin amaçlarından farklı değildir ve eğitimin bireyselleştirilmesi ile doğrudan ilgilidir. Temel amaç çocuğun kendini gerçekleştirmesini sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için çocuğun eğitim ortamına alıştırılması, onları her yönden geliştirecek yaşantı ve deneyimler sağlanması üzerinde durulur (Kuzgun, 1988).

İlkokullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin verilmesinde Hoose, Pietrofesa ve Carlson (1973) hedefleri şöyle sıralamaktadır:

Çocukla ilgili hedefler:

1. Çocuğun kendini bilmesine, anlamasına ve kabul etmesine yardım etmek; onun kendine ait özelliklerini ve yükümlülüklerinin farkına varmasını sağlamak ve sonuçta sağlıklı bir özbenlik geliştirmek.
2. Her çocuğun (toplumsal-duygusal - fiziksel - zihinsel) gelişimine

yardım etmek ve istediği hayatı seçmesine rehberlik etmek. Hedef belirleme, seçim yapma ve yaşamı planlama deneyimlerini kazandırmak ve bu hedefleri belirlemek için çocuğu teşvik etmek.

3. Her çocuğun uygun akademik ve mesleksel gelişmesine yardım etmek.

4. Her çocuğun normal ilişkiler kurmasına ve daha karmaşık ilişkilere girmesine yardımcı olmak.

5. Her çocuğun kişisel ve duygusal sorunlarıyla başa çıkmasına yardım etmek.

6. Her çocuğun kendi yaşamı üzerinde daha çok söz sahibi olmasına yardımcı olmak.

Öğretmenle ilgili hedefler:

1. Her öğretmenin en iyi öğrenme ortamını sağlamasına yardım etmek. Öğretmenlerin bunu yapabilmesi için, her çocuğu, kendisini ve ilgili ilişkileri anlamak zorundadır. Yani öğretmenin her çocuğun ihtiyaçlarının farkında olmasına ve duyarlı olmasına yardımcı olmak.

2. Öğretmenin her çocuğu kendine özgü özelliklerini anlamasında ve yükümlülüklerini belirtmesinde yardımcı olmak.

3. Her öğretmenin, her öğrencinin özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun bir program geliştirmesine eşlik etmek.

4. Öğretmenin ders programını daha anlamlı ve öğrencilere daha yakın düzenlemesine yardım etmek.

5. Her öğretmenin her çocukta kendi başına çalışma, problem çözüme ve karar verme yetilerini gelişmesinin artıracak önlemler almasına yardımcı olmak.

6. Öğretmenin sürekli olarak çocuğun psikolojik gelişiminin farkında olmasını sağlamak.

7. Öğretmenin okul ortamını düzenlerken, çocuğun okul-ev arasında bocalamasını önleyecek tedbirler almaya yardımcı olmak.

Yönetimle ilgili hedefler:

1. Yönetimin rehberliği tüm eğitim sürecinin bir parçası olduğuna ikna etmek.

2. Yönetim planını ve öğrenme ortamının hem öğrenciler hem de öğretmenler için psikolojik olarak sağlıklı yapılmasına yardımcı olmak.

Anne-babayla ilgili hedefler:

1. Her ebeveynin çocuklarıyla olan ilişkilerini diğer insanlarla girdikleri ilişkiler düzeyinde yürütmesini sağlamak.

2. Her ebeveynin ev ortamı ile okul ortamının uyumlu olması için çalışmasına yardımcı olmak.

Çevre:

1. Çevrenin geniş olanaklı hizmetler sağlaması için uğraşmak.

2. Çevrenin bilinçlendirilmesine yardımcı olmak.

Sonuç olarak yukarıda belirtilen hedeflerin, ilkokullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin verilmesinde dikkate alınması ve ülkemiz şartlarında araştırılması gerekmektedir. İlkokullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülebilmesi için öncelikle danışmanlar görevlendirilmelidir. Ve danışmanlar çocuk-okul-çevre ihtiyacını karşılayabilecek bir şekilde yetiştirilmelidir. Hedefimiz çocuğa yardım etme noktasında odaklandığından, çocuğun yaşına ve seviyesine göre ihtiyaç duyduğu yardımları alması sağlanabilecektir. Hedeflere ulaşmak için de çocuk, öğretmen, anne, baba çevre ve yönetim işbirliği zorunludur. Bugüne kadar daha çok ortaöğretimde verilen bu hizmetlerin ilkokullarda, danışmanın hazırlayacağı rehberlik programları doğrultusunda yapılacak faaliyetlere işlerlik kazandırdığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Aydın Gül. Temel Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanın Önemi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1990, sayı: 1, s: 39-43.

Hoose, W.H.V., Pletrofesa, J.J. ve Carlson, J., Elementary School Guidance and Counseling: A Composite View. Houghton Miffler Company, Boston: 1973

Kepeçoğlu, Muharrem, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kadioğlu Matbaası, Ankara: 1988, s. 24

Kuzgun, Yıldız, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ÖSYM Eğitim Yayınları, Ankara: 1988, s. 28-181-182

Tan, Hasan. Psikolojik Danışma ve Rehberlik M.E. Basımevi, İstanbul: 1986, s. 270-272

Ne Olur Dövme Beni Öğretmenim..

Metin **GÜNAYDIN**
Ahmet Şimşek İlkokulu Öğ.
MERSİN

Öğretmenim dayak cennetten çıkmadığı diye kim söylemişse galiba değiştirerek söylemiş. Bence dayak Cennetten değil Cehennemden çıkmadığı dersek daha uyumlu olur.

Dayağı bizim iyiliğimiz, sorumluluğumuzu geliştirmek, kişiliğimizi geliştirmek için atma. Bunları sokak kabadayıları da atıyor. Dayağı yiyen sokak çocuklarının da ne kişilikleri ne sorumlulukları ne de iyilikleri geliyor.

Öğretmenim tüm çocukların eğitimden yararlanma hakkı varsa, bu hak iyi ve etkin eğitimden yararlanma hakkıdır. Korkuya dayalı ilkel eğitimden değil. Dayak olmazsa disiplin sorunlarının artacağını sanıyorsan araştırmacılara göre bilim adamlarına göre, psikologlara göre yanıldığın. Çünkü her dayak attığın öğrenci içinden sana öfke duyar, gücü yetse sana karşılık verir. Sen de bunu bildiğin için evire çevire dövüyorsun ya.

Sevgili öğretmenim bizim evde babam annemi Allahın günü döver. döverkende okuldayken bizim bir öğretmen vardı, benim gibi tokatı vurdumu bizi yere düşürürdü der. Öğretmenine benzediği için övünür durur. Anneme attığı her tokatta zavallı annem yere düşerdi. Bana döner, oğlum vurursan benim gibi vuracaksın der. Biri sana yan baktımı patlatacağın tokatı suratına der. Bende korkumdan büzüşür kalırdım.

Ailemde bulamadığım mutluluğu okulda aramaya başladım. İlk zamanlarım ne kadar iyi gidiyordu. Öğretmenim beni ne kadar çok seviyordu. Öğretmenimin her sırtımı okşayışında çok mutlu olup dahada çok çalışıyordum. Bir gün sınıf arkadaşım Ahmet benden kalem açacağımı istedi. Bende evde kaldığını söyleyince bana yalan söylüyorsun evde kaldı diye beni aldatıyorsun. Bundan sonraki ders seni tahtaya yazayım diye öğretmene dövdüreyim dedi. Evde kaldığını bir türlü inandıramadım. İkinci ders beni tahtaya yazdı. Öğretmenim sınıfa girince yaramazlık yapanlar tahtaya kalksın dedi. Bende tahtaya kalktım. Daha kendimi savunmaya başlamadan tokatı patlattı bir sağ, bir sol, sanki dünya başıma yıkılmıştı. Söylenenlerin hiç birini duymuyordum. Sendeleme sendeleme sırama oturdum. Kulaklarım uğulduyordu hiç bir şey duymuyordum. Ağlaya ağlaya eve koştum. Babam beni doktora götürdü iki kulağımın zarı patlamıştı. Artık duyamayacaktım.

Dünyam yıkıldı öğretmenim. Şimdi Sağırlar okulundayım. Herhalde sende üzülmüşsündür Öğretmenim.